

Elementi tehnološkog procesa prihvata i otpreme živih životinja u zračnom prometu

---

Tudor, Jure

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Transport and Traffic Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:119:356656>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Transport and Traffic Sciences - Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet prometnih znanosti

ZAVRŠNI RAD

**ELEMENTI TEHNOLOŠKOG PROCESA PRIHVATA I
OTPREME ŽIVIH ŽIVOTINJA U ZRAČNOM PROMETU**

Mentor: dr. sc. Zvonimir Majić

Student: Jure Tudor

JMBAG: 0135223705

Zagreb, 2017.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ZRAČNI PRIJEVOZ ŽIVIH ŽIVOTINJA.....	2
2.1. Hranjenje živih životinja prije prihvata i otpreme na prijevoz	2
2.2. Uvjeti prijevoznih sredstava za prijevoz živih životinja	2
2.3. Karakteristike kontejnera za prijevoz živih životinja	3
2.4. Prijevoz živih životinja u Republici Hrvatskoj i EU	4
2.5. Obilježavanje i ukrcaj kontejnera u zrakoplov	6
3. DOKUMENTACIJA ZA PRIJEVOZ ŽIVIH ŽIVOTINJA	8
3.1. Zračni teretni list.....	8
3.2. Robni manifest.....	10
3.3. Dokument o prijevozu živih životinja	10
3.4. Dokument o neuručenju, neredovitosti ili nestanku	11
3.5. Ostali dokumenti.....	12
4. KARAKTERISTIKE TEHNOLOŠKOG PROCESA PRIHVATA I OTPREME ŽIVIH ŽIVOTINJA	14
4.1. Odgovornost sudionika u procesu prihvata i otpreme živih životinja	15
4.1.1. Odgovornost zračnog prijevoznika	15
4.1.2. Odgovornost zračnog prijevoznika prema hrvatskim propisima	16
4.1.3. Odgovornost pošiljatelja	16
4.1.4. Odgovornost poduzeća za pružanje usluga prihvata i otpreme	18
4.2. Klasifikacija i segregacija živih životinja.....	20
4.3. Ponašanje životinja	20
4.3.1. Hranjenje i pojenje životinja	20
4.3.2. Lijekovi za smirenje i eutanazija.....	21
4.4. Pakiranje, označavanje i obilježavanje pošiljke živih životinja	21
4.4.1. Opremljenost kontejnera	21
4.4.2. Vrste kontejnera za prijevoz živih životinja.....	22
4.4.3. Obilježavanje pošiljke živih životinja	26
4.4.4. Označavanje pošiljke živih životinja- naljepnice.....	27
4. ZAKLJUČAK	28
LITERATURA	29
POPIS SLIKA	30

1. UVOD

Stoljećima su žive životinje prevožene na način da su hodale danima do krajnjeg odredišta. Zračni transport životinja je svaki prijevoz životinja zrakoplovom uključujući njihov ukrcaj, iskrcaj, brigu i pratnju do odredišta. Zračni prijevoz živih životinja datira još iz 30-tih godina prošlog stoljeća. Do danas, prijevoz životinja zrakom se razvijao postupno.

Zračni promet je širi pojam od zračnog prijevoza. On osim zračnog transporta obuhvaća i djelatnosti koje su u izravnoj ili neizravnoj vezi s takvim prijevozom kao što su neke djelatnosti u polaznim i odredišnim zrakoplovnim lukama, terminalima ili pristanišnim platformama, jer se zračni promet ne bi mogao odvijati bez operacije ukrcaja, istovara, pretovara, pakiranja, sortiranja, brojenja, slaganja tereta, određenih špediterskih, agencijskih, kontrolnih, upravnih i sličnih poslova. Za optimalno funkcioniranje zračnog prijevoza i zračnog prometa važne su brojne pretpostavke od kojih su najvažnije: visok stupanj zrakoplovne infrastrukture i zrakoplovne suprastrukture, primjerena organizacija upravljanja, rukovođenja i rada, primjerena uporaba suvremenih prijevoznih tehnologija (paletizacija, kontejnerizacija...), tržišno poslovanje svih aktivnih sudionika u sustavu zračnog prometa, primjereno reguliranje pravno-ekonomskih odnosa, funkcioniranje integralnog prometnog informacijskog sustava (maksimalna kompatibilnost hardvera i softvera) između aktivnih sudionika, ali i sudionika iz okružja. U zračnom prijevozu se pojavljuju mnoge vrste živih životinja, od domaćih životinja, pa sve do opasnih vrsta. Svaka životinja ima svoje specifične zahtjeve koje treba poštovati u prijevozu. Životinje moraju zadovoljavati određene uvjete, postoji poseban način ukrcaja, istovara, svaka životinja mora proći određeni veterinarsko-zdravstveni pregled. Osobito je važna dokumentacija, koja se pregledava pri primitku pošiljke, koja sadrži sve bitne informacije o životinjama; bolesti, hranjenje, pojenje, sredstva za smirenja...

2. ZRAČNI PRIJEVOZ ŽIVIH ŽIVOTINJA

2.1. Hranjenje živih životinja prije prihvata i otpreme na prijevoz

Prije ukrcaja životinja u zrakoplov, životinje treba dobro nahraniti i napojiti. Životinjama se također tokom putovanja treba osigurati određena količina hrane i vode, posebno u dužim putovanjima.

Primjerena hrana za životinje i higijenski ispravna voda mora biti na raspolaganju u dostatnim količinama, osim u slučaju:

- a) putovanja koje traje manje od 12 sati, ne računajući vrijeme ukrcaja, a i istovara,
- b) putovanja koje traje manje od 24 sata za piliće svih vrsta, pod uvjetom da bude dovršeno u roku od 72 sata nakon valjenja.¹

Tijekom prijevoza životinje moraju biti hranjene u vremenskim razmacima koji nisu dulji od 24 sata te napajane u vremenskim razmacima koji nisu dulji od 12 sati. Jasne upute o hranjenju i napajanju životinja moraju u pisanom obliku pratiti pošiljku. Ženke koje se tjeraju moraju biti odvojene od mužjaka.²

Pošiljku životinja moraju pratiti pisane upute o hranjenju i napajanju te bilo kakvoj posebnoj brizi koja je potrebna životinjama.³

2.2. Uvjeti prijevoznih sredstava za prijevoz živih životinja

Zrakoplov koji se upotrebljava za prijevoz živih životinja mora imati posebne odjeljke s čvrstim podom koji ne smije propuštati tekućinu, a kontejneri moraju biti prilagođeni životinjama kako se one nipošto ne bi mogle ozlijediti kod uzlijetanja i slijetanja. Svaka pošiljka se posebno pregledava i ovjerava od strane veterinarskog inspektorata. Svaka pošiljka mora zadovoljavati sve uvjete i imati dokumentaciju žive životinje koja potpisuje njezinu mogućnost za prijevozom s naznakom "Provoz dopušten".

Životinje se u zrakoplove mogu ukrcati i prevoziti u kontejnerima, kavezima ili pojedinačnim odjeljcima primjerenim vrsti životinje, u skladu s pravilima Međunarodnog udruženja zračnih prijevoznika (IATA – International Air Transport Association).

---

¹ Pravilnik o uvjetima i načinu prijevoza životinja, NN 116/2005, Čl. 18.

² Ibidem, Čl. 19.

³ Ibidem, Čl. 20.

Za vrijeme zračnoga prijevoza moraju se poduzeti mjere radi izbjegavanja izrazito visokih ili niskih temperatura u zrakoplovu, vodeći računa o vrstama životinja, a treba izbjegavati i velike promjene tlaka zraka.

U teretnom zrakoplovu, za slučaj potrebe, mora se nalaziti i odgovarajuća oprema za klanje životinja odobrena od strane nadležnog tijela.⁴

Ako su životinje ukrcane u kavezima ili kontejnerima koji su složeni jedan na drugoga ili u vozilu koje ima više od jednog kata, treba se pobrinuti da feces ne pada na životinje smještene ispod.⁵

Životinje se mogu prevoziti isključivo u primjereno konstruiranim i održanim prijevoznim sredstvima, na kojima je postavljen natpis da su životinje koje su u njima smještene divlje, plašljive ili opasne.⁶

Životinje obuhvaćene Konvencijom o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama životinja i bilja („CITES“ – Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) moraju se prevoziti u skladu s pripadajućim smjernicama za prijevoz i pripremu otpreme živih divljih životinja.⁷

U slučaju zračnog prijevoza, životinje se moraju prevoziti najmanje u skladu s važećim propisima Međunarodnog udruženja zračnih prijevoznika (IATA) kojima se uređuje prijevoz živih životinja. Životinje moraju biti prevezene na svoje odredište u najkraćem mogućem roku.⁸

2.3. Karakteristike kontejnera za prijevoz živih životinja

Kontejner je manipulativna transportna oprema, izgledom podsjeća na oblik zatvorene posude. Služi za formiranje krupnih manipulativnih jedinica tereta u cilju racionalizacije manipulativnih i skladišnih operacija.⁹

Kontejneri ne smiju propuštati vodu.

Na svim stijenkama kontejnera mora postojati dodatno prozračivanje pomoću otvora primjerene veličine, kako bi se osigurao dostatan protok zraka u svako doba. Navedeni otvori moraju biti takve veličine da onemogućavaju da životinje dođu u dodir s osobama koje rukuju

---

⁴ Ibidem, Čl. 17.

⁵ Ibidem

⁶ Ibidem, Čl. 20.

⁷ Ibidem

⁸ Ibidem

⁹ URL: <http://euro-ruta.com/vrste-i-dimenzije-kontejnera/>, (pristupljeno: studeni 2016.)

kontejnerom ili da se same ozlijede. Moraju uključivati stropove i temelje kontejnera, moraju biti postavljeni uzdužni otvori primjerene veličine kako bi se osigurao slobodan protok zraka do životinja u slučaju slaganja kontejnera jednih na druge ili u slučaju smještaja tereta u zatvoreni prostor.¹⁰

Životinje ne smiju biti smještene u blizini hrane za životinje ili na mjestima kojima neovlaštene osobe imaju pristup.¹¹

Životinje:

- a) različitih vrsta ne mogu biti smještene u isti kontejner tijekom prijevoza,
- b) iste vrste ne mogu biti smještene u isti prostor tijekom prijevoza, osim ako je poznato da su združljive jedne s drugima

Ostali kralježnjaci i hladnokrvne životinje moraju se prevoziti u kontejnerima u kojima su prostor, prozračivanje, temperatura i sigurnost te opskrba vodom i kisikom primjereni prevoženoj vrsti životinja.¹²

2.4. Prijevoz živih životinja u Republici Hrvatskoj i EU

Republika Hrvatska potpisnica je Konvencije za zaštitu životinja za vrijeme međunarodnoga transporta, iz 1968. godine, ali još uvijek nema pravilnik o međunarodnom transportu niti je potpisnica europske direktive o transportu životinja.¹³

Danas Hrvatska primjenjuje samo neka načela zakonodavstva EU-a iz područja prometa i veterinarstva. Izvjestan broj temeljnih direktiva djelomično je preuzet, ali se ova područja trebaju u cijelosti uskladiti s pravnom stečevinom Europske unije. Hrvatska mora dokazati svoju sposobnost da svoje zakonodavstvo strogo uskladi s pravnom stečevinom EU i da ga primjenjuje i nadzire njegovu provedbu.¹⁴

Trenutačno se uspostavlja sustav identifikacije i registracije životinja pa bi se on trebao uskladiti s normama EU-a. Osnovni sustav nadzora bolesti životinja i zdravlja životinja postoji, ali bi se morao i dalje usklađivati sa zakonodavnim i institucionalnim zahtjevima EU-a; temeljna načela zakonodavstva EU-a o dobrobiti životinja unesena su u nacionalno zakonodavstvo, pa bi u području zajedničkih mjera.

---

¹⁰Ibidem

¹¹Ibidem

¹²Ibidem

¹³ URL: www.ekologija.net, (pristupljeno: prosinac 2016.)

¹⁴ Pravilnik o načinu utovara, pretovara i istovara pošiljaka životinja, sirovina, proizvoda od otpadaka životinjskog podrijetla i higijensko-tehničkim uvjetima kojima mora udovoljavati prijevozno sredstvo i pošiljka u unutarnjem i međunarodnom prometu, „Narodne novine“, 98/1997.

Zbog kompleksnosti sustava transporta i veterinarskoga nadzora živih životinja te njihove važnosti za životinje i za ljude, usvojene direktive, regulative, odluke i drugo podložne su svakodnevnim prijedlozima i donošenju izmjena i dopunama. Europska komisija će, između ostaloga, istražiti mogućnost potpisivanja bilateralnih ugovora s trećim državama koji se tiču transporta i izvoza živih životinja za uzgoj i klanje.¹⁵

Postoje ozbiljne dvojbe o usklađenosti EU -zakonodavstva s odredbama WTO-a, pa na granicama EU mora biti pojačana propisna kontrola. Pojačane mjere nadzora mogu smanjiti promet i povećati troškove proizvođačima, pa tako povisiti cijenu korisnicima. Viši troškovi proizvodnje za proizvođače iz EU mogu donijeti koristi proizvođačima živih životinja iz SAD-a i njihovoj zastupljenosti na tržištima trećih država.

Ovlašteni veterinar treba zabraniti ulazak životinja na teritorij EU-a kada je veterinarskom kontrolom utvrđeno¹⁶:

- životinje potječu iz trećih država gdje je uvoz takvih životinja zabranjen nacionalnim zakonodavstvom ili su iz trećih država gdje je uvoz takvih životinja zabranila Europska komisija,
- da su to nesukladne životinje (nisu u skladu s propisanim uvjetima nacionalnoga veterinarskoga zakonodavstva u državi članici mjestu odredišta),
- da su životinje izmučene, ili se sumnja na patnju, ili su inficirane zaraznim bolestima, ili gdje bolest predstavlja rizik za javno zdravstvo i zdravlje životinja, ili gdje postoji neki drugi razlog predviđen veterinarskim zakonodavstvom EU-a,
- ako se država izvoznica ili država podrijetla nije uspjela uskladiti s uvjetima propisanim u veterinarskom zakonodavstvu EU-a, 5. da veterinarski certifikati ili dokumentacija koja prati pošiljku životinja ne odgovaraju uvjetima propisanim u veterinarskom zakonodavstvu EU-a.

Države članice mogu poduzeti prikladne administrativne i kaznene mjere da kazne svako kršenje veterinarskoga zakonodavstva, posebno kada otkriju da: certifikati ili prateća dokumentacija ne odgovara stvarnom stanju životinja, identifikacijske oznake nisu u skladu s propisima, životinje nisu dovedene na pregled u graničnu inspekcijsku postaju ili nisu otpremljene u prvotno namijenjeno odredište. Također treba postojati djelotvorni sustav za otkrivanje i prijavu bolesti životinja koje su značajne za životinje/proizvode namijenjene izvozu ili uvozu. On treba sadržavati mjere epidemiološkoga nadzora, registraciju farma,

---

¹⁵ URL: www.articles.findarticles.com/p/articles/mi_m0WXI/is_2_000_Feb_19/ai_59561285, (pristupljeno: prosinac 2016.)

¹⁶ URL: www.vurs.gov.si/EU_zakonodaja/kazalci/91496/914_96.htm, (pristupljeno: prosinac 2016.)

označivanja životinja i kontrole kretanja, tako da se može osigurati podobnost životinja kojima se koristi u proizvodnji proizvoda s EU-statusom.

Veterinarski inspektori za zaštitu dobrobiti životinja ovlašteni su slobodno pristupiti svagdje gdje borave ili se iskorištavaju životinje i poduzeti mjere kako bi se spriječilo zlostavljanje, poboljšali životni uvjeti, zdravstveno stanje i opća dobrobit životinja.¹⁷

Kada utvrdi nepravilnosti, veterinarski inspektor osobito treba:¹⁸

- zabraniti transport životinja, na neodređeno ili određeno vrijeme,
- navesti uvjete pod kojima životinje mogu biti transportirane,
- zahtijevati da se putovanje dovrši, ili da se životinje vrate na mjesto polaska najkraćim putem, koji im neće uzrokovati nepotrebne patnje,
- zahtijevati da se životinjama osigura prikladan smještaj s odgovarajućom skrbi dok se problem ne riješi ili zahtijevati humano klanje životinja.

Životinjama koje ulaze na teritorij EU-a, a dugo su putovale, propisano je vrijeme odmora od 24 sata u blizini graničnoga prijelaza, osim ako država polaska i država odredišta poštuju u svojem zakonodavstvu dobrobit životinja. EU Direktiva o zaštiti životinja za vrijeme transporta mora biti uvedena i primijenjena u svim državama članicama, pa tako i u Hrvatskoj.

2.5. Obilježavanje i ukrcaj kontejnera u zrakoplov

Kapacitet kontejnera u zrakoplovu ovisi o razmještanju cargo prostora i mjeri se u cargo odjeljku s u pozicijama. Unit Load Device (ULD opremu) utvrđuje njegov ULD broj, a po ULD broji se prepoznaje pošiljka. Troslovni prefiks označava tip, nakon kojeg slijedi 4 ili 5-eroznamenasti serijski broj, a oznaka završava s dvije znamenke- IATA kod, koji je ujedno i oznaka vlasnika.¹⁹

Međunarodna organizacija zračnog prijevoza - IATA ukrcajnim jedinicama koje se koriste u zračnom prijevozu i predstavljaju sredstva na koja se tovari teret- ULD (Unit Load Device) odnosno jediničnim sredstvom ukrcaja, smatra bilo koji tip kontejnera, i nije važno da li je neki ULD u vlasništvu neke od članica IATA-e kao i smatra li se ili ne taj ULD integralnim dijelom zrakoplova.²⁰

---

¹⁷ Zakon o dobrobiti životinja, „Narodne novine“, 19/1999.

¹⁸ URL: www.legislation.hms.gov.uk, (pristupljeno: prosinac 2016.)

¹⁹ Ibidem

²⁰ Radačić, Ž., Suić, I.: *Integralni i multimodalni transport u sredstvima zračnog prometa*, Fakultet prometnih znanosti, Vol.3., No. 5, 1991.

Sa stajališta prometno-tehničko-tehnoloških značajki, ULD se dijele u prvom redu u dvije skupine, u palete i kontejnere.

U zračnom prijevozu kontejnera koriste se posebni oblici i veličine. IATA standardni kontejner je odredba usvojena na Konferenciji na tržištu zračnog tereta u Puerto Rico u 1967. i revidirala u 1971.godini.

Sredstva za usluživanje teretnih jedinica u zračnom prijevozu (ULD-a), sredstva za transfer i ukrcaj ili istovar paleta i kontejnera u skladištu i na platformi zrakoplovne luke ukrcaja ili istovara svrstavaju se u prvom redu u dvije skupine: sredstva za transfer odnosno prijevoz i sredstva za ukrcaj odnosno istovar.²¹

Transporteri su sredstva s vlastitim pogonom. Namijenjeni su prijevozu ULD sa stacionarne platforme (npr. u cargo - skladištu) do dolly kolica ili do utovarivača u zrakoplov. Stacionarne platforme opskrbljene su sustavom rolnica, a ULD s vanjske strane ima glatke površine. Razina transportera može se prilagoditi prema razini utovarivača ili stacionarne platforme. Dolly kolica su najčešće sredstva za prijevoz ULD a od stacionarnih platformi do utovarivača u zrakoplov.

Utovarivači služe podizanju i spužtanju ULD- a na razinu zrakoplova s razine transportera odnosno dolly kolica i obratno, ali se utovarivačem može obavljati i prijevoz ULD- a od skladišta do platforme odnosno zrakoplova i obratno. Na zadnji dio utovarivača može se priključiti dolly prikolica.

---

²¹ Radačić, Ž., Suić, I., Škurla Babić, R.: *Osnove tehnologije zračnog prometa*, Fakultet prometnih znanosti, Zagreb, 2006., p.74

3. DOKUMENTACIJA ZA PRIJEVOZ ŽIVIH ŽIVOTINJA

Osnovni dokumenti u prijevozu robe zrakom jesu:

- Zračni teretni list (*Airway Bill – AWB*)
- Robni manifest (*Cargo Manifest*)
- Dokument za prijevoz opasnih tvari i živih životinja (*Shipper's Declaration for Dangerous Goods, Notification to Captain – NOTOC, Shipper's Certification for Live Animals*)
- Dokument o neuručenju, neredovitosti, oštećenju ili nestanku robe (Međulinijska potražnica – *Traser for Missing Cargo*, Izvještaj o neuručenju ili o neredovitosti – *Notice of non-delivery / Cargo Irregularity Report – IRP*, Izvještaj o oštećenju ili Hnestanku robe – *Cargo Damage Report* i Zapisnik o nepravilnosti u prijemu robe)

3.1. Zračni teretni list

Prema Općim uvjetima on predstavlja ispravu koju popunjava pošiljatelj ili netko za njegov račun, a predstavlja instrument ugovora o prijevozu, sklopljenog između pošiljatelja i prijevoznika, prema koje se prevozi roba na linijama prijevoznika.

Nepostojanje tovarnog lista, njegovo nepravilno ispunjavanje ili gubitak ne utječe na valjanost ugovora. Teretni list ispunjava se u tri primjerka i predaje se s robom. Prvi primjerak nosi oznaku „za prijevoznika“ i potpisuje ga pošiljatelj, drugi primjerak nosi oznaku „za primatelja“ i potpisuje ga pošiljatelj i prijevoznik. Taj primjerak prati robu. Treći primjerak potpisuje prijevoznik i predaje ga pošiljatelju nakon što primi robu. Prijevoznik potpisuje teretni list prije ukrcanja robe u zrakoplov.

Ako teretni list potpiše prijevoznik, smatra se da prijevoznik radi za račun i kao pomoćnik pošiljatelja.

Ako vanjski izgled, stanje robe ili njezina ambalaža nisu u redu, pošiljatelj će to navesti u tovarnom listu. Ako on to ne učini ili ako navede netočne podatke, prijevoznik može u teretni list staviti primjedbu o izgledu i stanju pošiljke.²²

---

²² Radačić, Ž., Suić, I.: *Integralni i multimodalni transport u sredstvima zračnog prometa*, Fakultet prometnih znanosti, Vol.3., No. 5, 1991.

Teretni list sadrži:

- a) polazište i odredište
- b) ako se polazište i odredište nalaze na teritoriju jedne države, a predviđeno je usputno slijetanje na teritoriju druge države, potrebno je uvesti u teretni list i naznaku jednog od tih slijetanja
- c) ako prijevoz ima krajnje odredište ili jedno usputno slijetanje u jednoj zemlji koja nije istovjetna zemlji polazišta, potrebno je na vesti napomenu koja ukazuje pošiljateljima da se na prijevoz ima primijeniti konvencija u pogledu odgovornosti zračnog prijevoznika za slučaj gubitka ili oštećenja robe
- d) ime i adresu pošiljatelja
- e) ime i adresu prvog prijevoznika
- f) ime i adresu primatelja
- g) vrstu robe, broj, način pakiranja, posebne oznake ili brojeve koleta, masu, količinu, zapreminu ili dimenzije robe
- h) vanjski izgled robe i pakiranje
- i) cijenu prijevoza, ako je ugovorena, datum i mjesto plaćanja odnosno oznaku osobe koja treba platiti
- j) ako je pošiljka poslana uz poduzeće, vrijednost robe i iznos troškova
- k) visinu vrijednosti
- l) broj primjeraka tovarnog lista
- m) popis dokumenata koji prate robu predanih prijevozniku uz teretni list, rok prijevoza i napomenu o pravcu, ako je određen i konačno, napomenu da će se odnosi iz prijevoza ravnati prema propisima odgovornosti po konvenciji²³

Zračni teretni list (Air Waybill- AWB) je neprenosivi prijevozni dokument koji služi kao ugovor o prijevozu pošiljke između pošiljatelja i prijevoznika.

On služi kao:

- a.) Potvrda o prihvatu i otpremi pošiljke na prijevoz
- b.) Potvrda o plaćenim prijevoznim troškovima, obračunski dokument
- c.) Carinski dokument
- d.) Informacija o rukovanju pošiljke

---

²³ Ibidem

e.) Potvrda o isporuci odnosno primitku pošiljke

Zračni teretni list sastoji se od tri originala, šest kopija i tri dodatne kopije. Izvorni primjerak se uspostavlja pošiljatelju, zračnom prijevozniku i primatelju za svaku pošiljku pojedinačno i za sve letove u međunarodnom i domaćem prijevozu. On se popunjava na engleskom jeziku.

Temeljni dokument za prijevoz robe u zračnom prometu je zrakoplovni teretni list (AWB- Air Waybill). To je zapravo ugovor o prijevozu između pošiljatelja ili njegovog zastupnika i prijevoznika. Ugovorom o prijevozu koji prihvaćaju i potpisuju pošiljatelj i prijevoznik, dogovara se prihvaćanje pošiljke na prijevoz. Dogovor podliježe uvjetima Ugovora o prijevozu koji je otisnut na poleđini prve stranice (primjerka za pošiljatelja) zrakoplovnog tovarnog lista. Uvjeti prijevoza sadrže, između ostalog ograničenje odgovornosti prijevoznika za gubitak, oštećenje ili kašnjenje pošiljke, uključujući lomljivu i pokvarljivu robu, te ograničenje za traženje naknade štete, uključujući rokove u kojima pošiljatelj ili primatelj moraju uputiti prigovor zbog njegovih radnji ili propusta.

3.2. Robni manifest

Osim tovarnog lista pri prijevozu tereta upotrebljava se i *Robni manifest*. Skup svih AWB-ova pošiljki koji se šalju u jednom zrakoplovu na jednom letu je Robni manifest (CM- Cargo manifest). Ovaj dokument sadrži popis cjelokupne robe koja se prevozi u jednom zrakoplovu. Kargo manifest moraju imati zrakoplovi u međunarodnom transportu, pri slijetanju i uzlijetanju na aerodrome otvorene za međunarodni zračni promet.

Manifest mora sadržavati: podatke o zrakoplovu, aerodromu i državi u kojoj je zrakoplov registriran, mjestu ukrcaja i istovara robe, broj prijevozna isprave i podatke o teretu koji prevozi. Pregled se sastoji od usporedbe podataka iz manifesta sa stvarnim stanjem robe po količini i oznakama koleta.

3.3. Dokument o prijevozu živih životinja

Potvrda pošiljatelja o prijevozu živih životinja (Shipper's Certification For Live Animals) je dokument kojim pošiljatelj daje instrukcije, odnosno upute prijevozniku ili njegovom agentu vezano uz izradu zračnog teretnog lista u ime pošiljatelja. On se popunjava za svaku pošiljku živih životinja i to na engleskom jeziku. Potvrda se popunjava u dva primjerka; jedan primjerak ostaje prijevozniku koji pošiljku zaprima na prijevoz, dok drugi primjerak se šalje

zajedno s pošiljkom kao popratni dokument. Oba primjerka se potpisuju od strane pošiljatelja ili njegovog ovlaštenog agenta ili prijevoznika.

Na svakoj potvrdi mora biti upisan opći i znanstveni naziv svake životinske vrste. Za kućne ljubimce, domaće životinje i laboratorijske životinje može se navesti samo opći naziv na engleskom jeziku.²⁴

Uz svaku pošiljku opasnih materijala ili živi životinja pošiljatelj prilaže izjavu za to te označuje takvu pošiljku odgovarajućim naljepnicama koje moraju biti uočljive, čitke i trajne. O prijevozu opasne robe i živih životinja također se obavještuje kapetan zrakoplova posebnim dokumentom „Obavijest kapetanu“ (*Notification to Captain-NOTOC*). To je dokument kojim se kapetan zrakoplova obavještava o prisutnosti živih životinja na letu, o vrsti životinja, broju i smještaju u robnom odijeljku zrakoplova. Zahvaljujući NOTOC-u kapetan zrakoplova dobiva sve informacije vezane uz temperaturu, ventilaciju i ostale uvjete koje pojedina životinja zahtjeva tijekom prijevoza. U slučaju incidentnih situacija kapetan zrakoplova treba reagirati odgovarajućim procedurama koje su opisane u dokumentu. Taj dokument se izdaje u tri primjerka- kapetanu zrakoplova, kontroloru opsluživanja i kargo službi.

Ostali specijalni tereti koji se prevoze zrakom jesu: lako pokvarljiva roba, tekućine, svježe meso, posmrtni ostaci, teški tereti (tereti iznad 150 kg), tiskani materijali, vrijednosne pošiljke (zlato, drago kamenje, nakit i sl.), diplomatske pošiljke, žive životinje, opasne životinje, cvijeće.²⁵

Koordinator prihvata i otpreme tereta i pošte dužan je dostaviti sve informacije o teretu u ured za uravnoteženje i opterećenje zrakoplova.

3.4. Dokument o neuručenju, neredovitosti ili nestanku

Ukoliko se ustanovi da avionska pošiljka nije prispjela, da je djelomično prispjela, da je prispjela bez dokumenata ili su dokumenti prispjeli bez robe i sl. u potrazi za robom se koristi *međulinjska potražnica*.

Ako je roba nestala u toku prijevoza, avioprijevoznik ili njegov ovlaštenu agent sastavljaju *Izveštaj o nepravilnosti u prijevozu robe* ili *Izveštaj o oštećenju ili nestanku robe*.

---

²⁴ URL: https://www.aacargo.com/downloads/IATA_Shippers_Certification.pdf, (pristupljeno: siječanj 2017.)

²⁵ Ibidem

Ako primatelj ne podigne robu u određenom roku ili je odbije primiti, ali i u svim drugim slučajevima koji sprječavaju redovito kretanje robe ili isporuku pošiljke, ispostavlja se *Izveštaj o neuručenju ili o neredovitosti*.²⁶

3.5. Ostali dokumenti

CITIES potvrda je potvrda za uvoz/izvoz/tranzit kojom sve žive životinje koje su zaštićene i ugrožene, a prevoze se zračnim prijevoznim sredstvom. Takve životinje su popraćene *CITIES Potvrdom za uvoz/izvoz/tranzit*.

Takva potvrda se može koristiti kao:

- a.) Dozvola za izvoz,
- b.) Dozvola za uvoz,
- c.) Potvrda o ponovnom izvozu,
- d.) Potvrda o podrijetlu,
- e.) Potvrda o uvozu iz mora,
- f.) Potvrda o uzgoju u zatočeništvu,
- g.) Potvrda o umjetnom razmnožavanju,
- h.) Potvrda o životinjama za izložbe,
- i.) Doznaka o razmjeni životinja između znanstvenih ustanova.

Kod svakog uvoza ili izvoza živi ili mrtvi životinjski uzorci i njihovi lako prepoznatljivi dijelovi ovisno o dogovorenom stupnju sigurnosti, potrebno je takvu pošiljku popratiti s jednom ili više *CITES potvrda*. Vrlo je važno da su se potvrde izdale u vlasti zemalja uvoznica ili izvoznica i one se prihvaćaju kao važeći popratni dokumenti.

Pošiljatelj je također odgovoran za pribavljanje svih važećih zdravstvenih potvrda i dozvola koje zahtijevaju nacionalne vlasti zemalja uvoza, izvoza i tranzitnih zemalja. Svi ti dokumenti se šalju zajedno s pošiljkom. Izvorni primjerak mora biti pričvršćen za *Zračni teretni list*, a sve kopije uz vanjsku stranu kontejnera.

Teretni manifest (Air Cargo Manifest) je dokument koji prati pošiljke na određenom letu. *Teretni manifest* predstavlja pripremnu i ukrcajnu listu tereta, popis svog tereta ukrcanog u

---

²⁶ Ibidem

robne odijeljke zrakoplova i deklaraciju ukrcaja za carinu. On se izdaje na temelju Zračnog teretnog lista na engleskom jeziku, a za domaći teret ispunjava se na hrvatskom jeziku.

4. KARAKTERISTIKE TEHNOLOŠKOG PROCESA PRIHVATA I OTPREME ŽIVIH ŽIVOTINJA

Osnovna namjena ukrcajnih jedinica je ujedinjavanje i zadržavanje okrupnjenog tereta tokom manipulacije i prijevoza. Upotreba ukrcajnih jedinica u zračnom prometu omogućuje prijevoz većih količina tereta jer je zbog njihovog oblika, koji je prilagođen unutrašnjosti trupa zrakoplova, omogućena bolja iskoristivost prostora, što pogoduje zračnim prijevoznicima da prodaju više prostora u zrakoplovu.

Pošiljatelji kontejnerizacijom ostvaruju uštede, a bez dodatnih prekrcaja do krajnje destinacije smanjuje se mogućnost oštećenja, krađe ili gubitka tereta. Zračni prijevoznici potiču upotrebu kontejnera, nudeći posebne tarife pošiljateljima za prijevoz tereta u kontejnerima. Zrakoplovna ukrcajna jedinica je ekonomska kategorija te je moguć njihov zakup ili prodaja zainteresiranim strankama.²⁷

Sustavi za manipulaciju ukrcajnih se mogu podijeliti na fiksne koji su montirani u teretnim terminalima i pokretne kojima se ukrcajne jedinice prevoze od teretnog terminala do pozicije zrakoplova i obratno. U pravilu zrakoplovne ukrcajne jedinice imaju ravni pod koji je predviđen za manipulaciju na linijama s valjcima koji su najčešće nepogonjeni.

Za prijevoz ukrcajnih jedinica od teretnog terminala se koriste dolly kolica koja imaju sustave valjaka odnosno kuglične ležajeve i čija visina je jednaka visini linije s valjcima teretnog terminala, kako bi se jednostavno ukrcajne jedinice mogle prekrcati s linije na dolly kolica potiskivanjem istih. Ukrcajne jedinice na dolly kolica moraju biti osigurane kako u krivini ne bi zbog malog koeficijentu kotrljanja na roleru ili kugličnom ležaju ispale.²⁸

Postoje različiti oblici ukrcajnih jedinica koje se prevoze zrakoplovima različitih konfiguracija teretnog prostora pa ih je potrebno i posebno obilježiti.

Označavanje ukrcajnih jedinica također olakšava razmjenu informacija kod slijedećih aktivnosti:

- ukrcaj zrakoplova, - manipulacija na tlu, - razmjena poruka, logistička i financijska kontrola, - marketing, prodaja, tarifiranje, statistika.

---

²⁷ Žirović, I.: Unapređenje prihvata i otpreme tereta upotrebom jediničnih sredstava ukrcaja, znanstveni magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2012.

²⁸ Ibidem

Oznaka zrakoplovnog kontejnera sastoji se od troznamenkastog prefiksa, serijskog broja od četiri ili pet znamenaka (do 01.10.1993.g. samo četiri znamenke, a poslije tog datuma četiri ili pet znamenaka) i dvoznamenkaste oznake vlasnika ukrcajne jedinice.²⁹

Oznake zrakoplovnog kontejnera moraju biti na najmanje dvije, preporučljivo tri čvrste stranice, kako bi bile vidljive u svim fazama manipulacije i ne smiju biti manje od 100 mm. Svaka ukrcajna jedinica mora sadržavati i podatke o maksimalnoj dozvoljenoj težini, težini same ukrcajne jedinice te oznaku proizvođača.³⁰

Certificirana ukrcajna jedinica je ona koja se smatra sastavnim dijelom zrakoplova, odgovara sistemima za učvršćenje u zrakoplovu, konstrukcijski je napravljen tako da osigurava i učvršćuje teret i time štiti strukturu samog zrakoplova i ostalih sistema za učvršćivanje od oštećenja.

4.1. Odgovornost sudionika u procesu prihvata i otpreme živih životinja

4.1.1. Odgovornost zračnog prijevoznika

Prijevoznik povjerava prijevoz živih životinja osoblju koje posjeduje potrebna umijeća, profesionalne sposobnosti i znanje. Mora za životinje u slučaju međunarodnog putovanja koje traje dulje od 8 sati, sastaviti plan putovanja. U plan puta moraju biti upisana i mjesta stajanja i mjesta pretovara životinja. Za cijelo planirano putovanje sastavlja jedan jedinstveni plan puta. Podnosi plan puta ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji kako bi ista mogla ispuniti svjedodžbu, nakon čega broj ili brojevi navedenih svjedodžbi moraju biti zabilježeni na planu puta te isti mora imati pečat ovlaštene veterinarske organizacije iz mjesta polaska.³¹

Prijevoznik mora u planu puta točno navesti vrijeme i mjesta hranjenja i napajanja te odmaranja prevoženih životinja tijekom putovanja. U slučaju putovanja koje traje dulje od 8 sati, osigura da plan puta bude ovjeren, nakon pregleda, od strane nadležnih tijela na odobrenoj prijelaznoj točki ili na graničnom veterinarskom prijelazu (pečatom i potpisom), nakon što je granični veterinarski inspektor pregledao životinje i ocijenio ih sposobnim za nastavak putovanja. Sve troškove nastale uslijed navedenog veterinarskog pregleda snosi prijevoznik. Također po svom povratku mora vratiti plan puta ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji u mjestu polaska.³²

---

²⁹ Ibidem

³⁰ Ibidem

³¹ Ibidem, Čl. 7.

³² Ibidem

Prijevoznik odgovara za gubitak ili oštećenje prtljage ili robe ako se šteta dogodi za vrijeme prijevoza. Međutim, vrijeme prijevoza zrakom ne obuhvaća prijevoz kopnom, morem ili rijekom, ako se odvija izvan aerodroma. Također, prijevoznik odgovara za štetu koja nastane zbog zakašnjenja. Prijevoznik ne odgovara ako dokaže da su on ili druga osoba koja je po njegovu nalogu ili za njegov račun radila na izvršenju prijevoza, poduzeli sve potrebne mjere da se šteta izbjegne ili ako dokaže da takve mjere nije bilo moguće poduzeti.³³

Prijevoznik treba provjeriti svaku pošiljku živih životina i da li je u skladu s LAR propisima i da li su primijenjene odredbe iz LAR-a u svakom segmentu organizacije i realizacije prijevoznog zadatka. Prijevoznik mora provjeriti svu dokumentaciju koja je potrebna za prihvata i otpremu živih životinja u zračnom prometu. Životinje se trebaju razdvojiti od ostale prtljage, opasnih tvari, posmrtnih ostataka, i to je odgovornost prijevoznika da omogući. Kod prihvata i otpreme živih životinja brigu i odgovornost vode samo školovani zaposlenici koji su osposobljeni za taj posao. Njih angažira prijevoznik.

4.1.2. Odgovornost zračnog prijevoznika prema hrvatskim propisima

Domaći propisi kojima se regulira odgovornost zračnog prijevoznika za štetu na temelju ugovora o prijevozu u cjelosti su obuhvaćeni Zakonom o obveznim i stvarnopravnim odnosim u zračnom prometu, koji je stupio na snagu 18. listopada 1998. (ZOSOZP),³⁴ kojim je zamijenjen bivši savezni Zakon o obveznim i osnovnim materijalno-pravnim odnosima u zračnom prometu, preuzet Zakonom o preuzimanju zakona iz 1991. Odgovornost zračnog prijevoznika za smrt ili tjelesnu ozljedu putnika sadržana je u čl. 15. st. 4. ZOSOZP-a, prema kojem “prijevoznik ne odgovara ako dokaže da su on ili osoba koja je po njegovu nalogu ili za njegov račun radila poduzeli sve potrebne mjere da se šteta izbjegne ili ako dokaže da nije bilo moguće te mjere poduzeti”.

Hrvatski jedini nacionalni zračni prijevoznik “Croatia Airlines” kao član Međunarodne udruge zračnih prijevoznika (IATA-e) svojim Općim Uvjetima prijevoza putnika i prtljage koji se odnose na međunarodni i domaći prijevoz potpuno slijedi rješenja sporazuma članica IATA-e .

4.1.3. Odgovornost pošiljatelja

---

³³ Ibidem

³⁴ Zakon o obveznim i stvarnopravnim odnosima u zračnoj plovidbi, NN 132/98.

Pošiljatelj se smatra ona osoba čije ime je naznačeno na Zračnom teretnom listu. On je osoba koja je ugovorila prijevoz tereta s zračnim prijevoznikom. On može biti samostalna osoba ili ga može predstavljati logistički operater.

Pošiljatelj je obvezan objaviti spol životinje i naznačiti ako je skotna. Također mora pribaviti sve potrebne dokumente za prijevoz životinja, a uz to navesti datum i vrijeme kada je životinja zadnji put nahranjena. Za svaku životinju pošiljatelj mora osigurati hranu i vodu. Ukoliko se radi o životinjama koje se prevoze pod sedativima, treba se točno navesti kada je primila i kada mora ponovo uzeti.

Za prijevoz živih životinja prihvaćaju se samo one koje su zdravstveno zdrave, a one koje su skotne veterinar mora potvrditi da neće imati mladunčad tokom leta.

Prije svakog leta pošiljatelj rezervira određeni prostor za životinju u zrakoplovu. Rezervaciju treba potvrditi prijevozni ili ukoliko se radi o više njih- svi moraju potvrditi. Zaražene životinje se u pravilu ne prevoze, osim u iznimnim slučajevima u skladu s važećim pravilima i propisima.

4.1.4. Odgovornost poduzeća za pružanje usluga prihvata i otpreme

Za životinje u zračnoj luci u funkciji prihvata i otpreme brine se kargo služba. Žive životinje dobivaju svoje mjesto u posebnom odijeljku, koji je prilagođen za njih, a o životinjama se brine osposobljeno i educirano osoblje. U skladišnoj infrastrukturi obavlja se dokumentirani prihvati i otprema živih životinja i fizički prihvat i otprema živih životinja.

4.1.4.1. Dokumentirani prihvat i otprema živih životinja

Veterinarsko-zdravstveni pregled pošiljaka životinja obavlja ovlaštenu veterinar prije ukrcanja, za vrijeme prekrcaja i prilikom iskrcaja.³⁵

Odgovorno tijelo (ovlaštenu veterinar) mora biti obaviješteno o mjestu i vremenu ukrcanja, prekrcaja ili iskrcaja pošiljke, i to najmanje 24 sata prije ukrcanja, a pri prekrcaju i iskrcaju – odmah po prispjeću pošiljke. Obveznim veterinarsko-zdravstvenim pregledima podliježu pošiljke živih životinja koje se uvoze, izvoze ili provoze preko teritorija Republike Hrvatske. Pošiljke koje su namijenjene uvozu pregledavaju se na graničnom prijelazu (luci) i na mjestu iskrcaja ili prekrcaja, a pošiljke namijenjene izvozu, na mjestu ukrcanja ili prekrcaja i na graničnom prijelazu (luci).³⁶

Tim pregledom utvrđuje se: način ukrcanja i identitet pošiljke, veterinarsko-zdravstveni uvjeti i zdravstveno stanje pošiljke, ispravnost prateće veterinarsko-zdravstvene dokumentacije, postoje li smetnje za ukrcanj i prekrcaj pošiljke, jesu li izvršena sva prethodna ispitivanja određena međunarodnim ugovorima s državama u koje se pošiljka izvozi ili preko koje se provodi te udovoljava li prijevozno sredstvo propisanim uvjetima.

Ako nema smetnja, ovlaštenu će dopustiti ukrcanj i otpremu i izdati svjedodžbu o zdravstvenom stanju pošiljke. Ako se pošiljka namijenjena izvozu mora prekrcati na graničnom prijelazu, taj će se prekrcaj obaviti samo na propisani način i uz nadzor graničnoga veterinarskoga inspektora. Kad pošiljka koja se izvozi stigne na granični prijelaz, prijevoznik mora obavijestiti graničnu veterinarsku stanicu o njezinu prispjeću, radi obveznoga pregleda. Ako nema nikakve smetnje za izvoz ili provoz pošiljke, granični veterinarski inspektor stavlja na svjedodžbu o zdravstvenom stanju pošiljke naznaku „Izvoz dopušten“.

---

³⁵ Pravilnik o načinu utovara, pretovara i istovara pošiljaka životinja, sirovina, proizvoda od otpadaka životinjskog podrijetla i higijensko-tehničkim uvjetima kojima mora udovoljavati prijevozno sredstvo i pošiljka u unutarnjem i međunarodnom prometu, „Narodne novine“, 98/1997. čl. 54.

³⁶ Ibidem, čl. 60.

Pregled pošiljaka koje se uvoze obavlja se analogno pregledu onih koje se izvoze. Ako nema smetnja za uvoz pošiljaka životinja, granični veterinarski inspektor ovjerovit će svjedodžbu o zdravstvenom stanju životinje, čime se produljuje njezino važenje još 10 dana, i na svjedodžbu će staviti naznaku „Uvoz dopušten“. Isto se primjenjuje i za provoz.

4.1.4.2. Fizički prihvata i otprema živih životinja u zračnoj luci Pleso

Prije svakog prihvata pošiljke živih životinja, nužno je osigurati adekvatni prostor za životinje dok su na zemlji. Životinje se smještaju u adekvatne prostorije u skladu sa određenom vrstom. One na zemlji moraju biti zaštićene od svih vremenskih nepogoda i mora im se osigurati dobra ventilacija prostorije gdje se nalaze. Hrane ih se i poji u skladu s uputama pošiljatelja. Za životinje se brine obrazovano osoblje, osposobljeno za rad. Kargo služba kontaktira s najbližom veterinarskom stanicom. Za zračnu luku Pleso najbliža je veterinarska stanica u Velikoj Gorici. Veterinarska služba je zadužena da provjeri osposobljenost životinje za let.

U zračnoj luci Pleso prije svakog polijetanja provjerava se pošiljka žive životinje, a kontejner se smješta u predviđeni odijeljak u zrakoplovu. Kontejner treba biti u vodoravnom položaju i on se pričvršćuje ili veže za pod da bi pošiljka bila što sigurnija i da se ne bi pomicala tijekom polijetanja. Vrlo su važni otvori za ventilaciju kako bi životinje mogle normalno disati.

Kontejneri su u skladu s IATA LAR-om i u skladu s životinjom koja se prevozi. Oni su osigurani za normalnu manipulaciju i onemogućavaju napad životinje na djelatnike u prihvatu i opremi. Također imaju dobru ventilaciju i dovod kisika svakoj ukrcanoj životinji. Otvori se nalaze s tri strane, a najveći na gornjoj strani kontejnera. Materijal i sastav kontejnera je takav da ne sadrži toksine koji štete zdravlju životinja. Životinje se u kontejneru okreću, stoje i leže, osim ptica. Pticama je izrađena konstrukcija s dovoljno prostora na prečkama i prečka mora biti postavljena tako da ptica na njoj stoji uzdignute glave, a rep ne dodiruje pod. Kontejneri su nepropusni na tekućine.

Za one životinje koje su sklone stresu kod putovanja i lako se uznemiravaju, osigurana je određena količina svjetlosti u kontejneru i onemogućena je buka.

Svaki kontejner je obilježen minimumom propisanih informacija: puno ime, naziv, adresa i kontakt broj pošiljatelja i primatelja; 24-satni kontakt za izvanredne situacije; znanstveni i opći naziv životinje; broj životinja u kontejneru u skladu s potvrdom pošiljatelja; za otrovne životinje kontejner je označen rječju „otrovan/otrovna“, kao i za one koje grizu; obavezne su instrukcije o hranjenju i pojenju; one koje se prevoze pod sedativima- koji su sedativi i koliko često im se daje.

Kada zrakoplov polijeće, kargo služba obavještava sljedeću stanicu za dolazak živih životinja i o ukrcajnoj poziciji u zrakoplovu kako bi po dolasku na određenu lokaciju osigurala se sva potrebna oprema i uređaji koji su potrebni za iskrcaj životinja. Kada se obavio iskrcaj životinja prostorija treba biti dezinficirana, očišćena i pregledana.

Ukoliko se dogodi neregularni uvjeti poput nedolaska najavljene pošiljke, dolazi do proceduralnog traganja te se nastoji riješiti problem u što bržem vremenskom periodu. Pošiljatelja se odmah obavještava o tome, kao i primatelja.

4.2. Klasifikacija i segregacija živih životinja

Mogu se prevoziti isključivo one životinje koje su sposobne za prijevoz i koje su dobrog zdravstvenog stanja. Životinje koje su očito u visokom stupnju trudnoće ili životinje koje su nedavno rodile, kao i mladunčad koja nije sposobna sama se hraniti i koja nije u pratnji majke, ne smatra se sposobnom za prijevoz. Iznimka od ovih odredbi može biti napravljena u izvanrednim okolnostima, ako je u interesu životinja nužno da putuju do mjesta u kojemu im može biti pružena primjerena veterinarska skrb.³⁷

Divljač s rogovima se ne smije prevoziti dok ima baršunast ovoj na rogovima. Ptice se tijekom prijevoza moraju držati u polumraku. Morske sisavce tijekom prijevoza stalno mora pratiti stručan pratitelj.³⁸

4.3. Ponašanje životinja

4.3.1. Hranjenje i pojenje životinja

Kod svakog prihvata životinje, pošiljatelj šalje upute o hranjenju i pojenju svake životinje. Tokom putovanja životinjama se mora osigurati i hrana i voda. Također se trebaju poštovati propisi tranzitnih zemalja i svi propisi zemalja krajnjeg odredišta. Proizvodi životinjskog podrijetla su zabranjeni u zračnom prijevozu živih životinja. Posude za hranu i vodu se moraju nalaziti unutar kontejnera ili s vanjske strane kontejnera ali mora biti pričvršćeno. Sve posudice trebaju obavezno imati zaobljene rubove i moraju biti izrađeni od materijali koji ne sadrže toksine i ne štete životinjama.

---

³⁷ Ibidem

³⁸ Ibidem

4.3.2. Lijekovi za smirenje i eutanazija

Životinjama se ne smiju davati sredstva za umirenje osim u izuzetnim slučajevima, isključivo pod izravnim nadzorom veterinarara. Detaljni podaci o svakom davanju sredstava za umirenje moraju pratiti životinju od mjesta polaska do mjesta odredišta.³⁹

Životinjama koje su obuhvaćene ovim člankom mora se osigurati skrb u skladu s uputama i smjernicama. Mora biti osigurano primjereno vrijeme za držanje i pripremu životinja prije otpreme, tijekom kojeg se životinje, ukoliko je to potrebno, postupno premještaju u kontejnere u kojima se prevoze.

4.4. Pakiranje, označavanje i obilježavanje pošiljke živih životinja

4.4.1. Opremljenost kontejnera

Svaki kontejner za prijevoz živih životinja treba biti dizajniran prema određenim kriterijima. Najvažnije je kvaliteta konstrukcije, ventilacija i sigurnost životinja. Kontejneri trebaju biti dizajnirani na način da štite zdravlje i dobrobit životinje. Svaki kontejner treba sadržavati hranu i vodu za svaku životinju.

Dimenzije kontejnera trebaju biti u skladu s IATA LAR-om i moraju biti u skladu s veličinom životinje koja se prevozi u kontejneru. Ukoliko se prevozi više istih životinja, nužno je staviti pregrade kako bi svaka životinja imala svoj poseban prostor. Kontejneri moraju biti dizajnirani na način da životinje ne mogu niti u kojem slučaju nauditi zaposleniku koji vrši prihvat i otpremu.

Svaki kontejner treba imati osiguranu ventilaciju kako bi svaka životinja imala dovoljan dovod kisika. Otvori za ventilaciju se nalaze na tri strane, a najveći otvor se nalazi na gornjoj strani svakog kontejnera.

Sigurnost kontejnera je od presudne važnosti. Životinje nipošto ne smiju izaći iz kontejnera tokom prijevoza. Vrata kontejnera se ne smiju sama od sebe otvarati, a otvori za životinje moraju biti dovoljno veliki i dovoljno mali, kako životinje ne bi mogle izaći.

Kontejner treba biti dizajniran na način da je čvrst i da podnese sve eventualne udarce. Unutarnji rubovi kontejnera moraju biti glatki kako se životinje ne bi mogle ozlijediti. Niti jedna stranica kontejnera ne smije imati oštre rubove, kako ne bi došlo do ozljeđivanja živih životinja.

---

³⁹ Ibidem

Sastav kontejnera ne smije sadržavati toksične tvari, kako zdravlje životinja ne bi smjelo biti narušeno. Životinje u kontejneru trebaju stajati, ležati i imati mogućnost okrenuti se unutar samog kontejnera. Za svaku životinju postoji posebno pravilo.

Svaki kontejner prije prijevoza i poslije prijevoza životinja treba biti steriliziran i dezinficiran. Ne smije nipošto propuštati tekućinu. Također treba osigurati određenu količinu svjetlosti i smanjenje buke ako nekoj životinji smeta.

4.4.2. Vrste kontejnera za prijevoz živih životinja

Kontejner za prijevoz kućnih ljubimaca

Kontejner za prijevoz kućnih ljubimaca koristi se za prijevoz mačke i psa. Obično je izgrađen od stakla, plastike, metala ili punog drveta... Kontejner se stavlja na pod koji je čvrst i ne propušta tekućinu. Vrata kontejnera su najčešće klizna. Obavezna je ventilacija. Unutar kontejnera nalaze se posude za vodu i hranu s vanjskim punjenjem.

Kontejneri za prijevoz pasa mora imati mogućnost da životinje moraju uspravno stajati u kontejneru. Psi trebaju imati prostora da sjede i leže u svom prirodnom položaju. Ventilacija mora biti osigurana sa svih tri strana, a posude za vodu pričvršćene uz kontejner.

Spremnik treba biti dovoljno prostran da bi životinja mogla u njemu uspravno stajati i gibati se. Također treba sadržavati dostatnu količinu hrane i vode u odgovarajućim posudama. Treba biti nepropusan, a dno prekriveno upijajućim materijalom. Životinje ne smiju nikako izaći, pa stoga kontejner treba biti dovoljno čvrst.⁴⁰

---

⁴⁰ URL: <http://www.croatiaairlines.com/hr/Informacije-o-putovanju/Posebne-kategorije-putnika/zivotinje> (pristupljeno: siječanj 2017.)

Slika 1. Kontejner za prijevoz psa i mačke

Izvor: URL: <http://www.croatiaairlines.com/hr/Informacije-o-putovanju/Posebne-kategorije-putnika/zivotinje>
(pristupljeno: siječanj 2017.)

U jednom spremniku mogu se prevoziti:

- do 3 štenca/mačića iz istog legla, a svaka životinja smije težiti do 8kg
- maksimalno do 2 odrasle životinje koje su naviknute jedna na drugu, a svaka životinja smije težiti do 14 kg⁴¹

Kontejner za prijevoz domaćih životinja

Kontejner za prijevoz domaćih životinja podrazumijeva prijevoz magaraca, ponija, konja i ostalih ždrebadi. Oni su izrađeni od metala i drveta i obloženi su mekanom postavom. Dimenzije kontejnera odgovaraju veličini životinja. Širina kontejnera dobiva se na način da se zbroje širine životinja na svom najširem djelu uz minimalni razmak od 7.6cm sa svake strane, širina životinje plus 5.2cm ukupno. Mora biti čvrst i izdržljiv, bez ikakvih oštih rubova s njihove unutrašnje strane.⁴²

---

⁴¹ Ibidem

⁴² IATA Live Animals Regulation, 20.1.2017.

Slika 2. Kontejner za prijevoz domaćih životinja

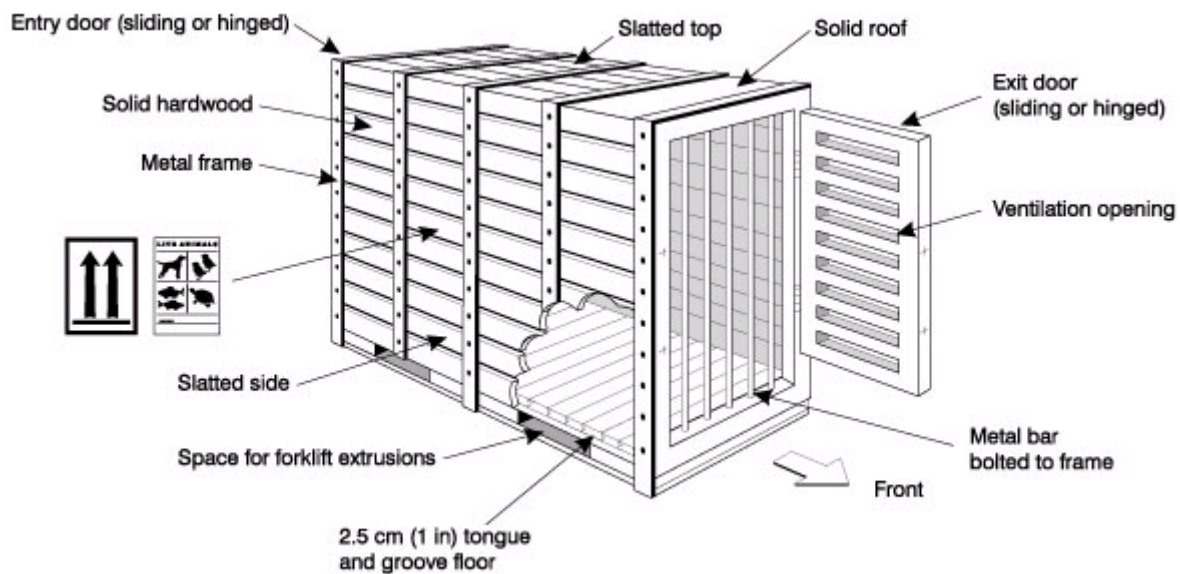
Izvor: URL: <http://containerauction.com/read-news/shipping-container-horse-barn> (pristupljeno: siječanj 2017.)

Kada se prevozi više domaćih životinja nužno je postavljanje pregrade između glava životinja kako životinje ne bi imale fizički kontakt. Broj životinja koje se prevoze zajedno ovisi i o zrakoplovu. Nadstrešnica nad glavama životinja mora biti izrađena od metala, staklo-plastike ili platna. Vrata se nalaze na prednjoj ili stražnjoj strani kontejnera. Moraju biti čvrsta i bez ikakvih oštih rubova kako se životinje ne bi ozlijedile.

Kontejner za prijevoz divljih životinja

Kontejner za prijevoz divljih životinja služi za prijevoz lavova, jaguara, medvjeda... Izrađen je od drveta ili metala. Dimenzije su prilagođene životinjama, ali mora biti takav da životinje mogu stajati, no i ne puno se micati.

Slika 3. Kontejner za prijevoz divljih životinja

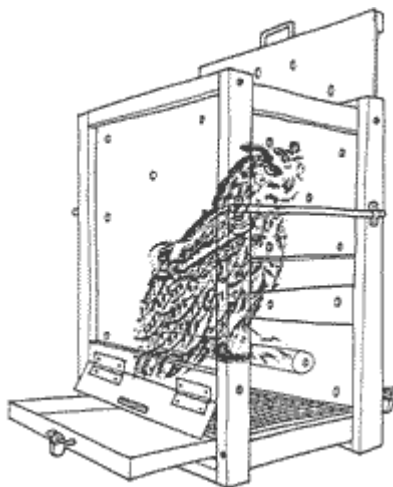
Izvor: URL: <http://www.blackrhinohusbandry.org/captive-management/transport/> (pristupljeno: siječanj 2017.)

Kontejner mora biti čvrst i prilagođen određenoj vrsti životinje. Na vratima trebaju biti metalne šipke koje će poslužiti kao otvori za ventilaciju. Vrata se nipošto ne smiju slučajno otvoriti.

Kontejner za prijevoz ptica

Ptice se prevoze pojedinačno ili u paru, a mladunci ptica se mogu prevoziti u grupama, ali ne više od 25 ptica. Obavezno se stavljaju samo iste vrste ptica zajedno. Kontejneri su izrađeni od drveta, staklo-plastike, žičane mreže... Ventilacija je obavezna i ona mora imati otvore 2.5cm koji su postavljeni oko 5cm u intervalima na tri strane kontejnera.

Slika 4. Kontejner za prijevoz ptica

Izvor: URL: <https://cites.org/eng/resources/transport/av3.shtml> (pristupljeno: siječanj 2017.)

Posude za vodu i hranu trebaju biti unutar kontejnera s mogućnostima vanjskog punjenje. Otvori trebaju biti prekriveni žičanom mrežom. Dno treba biti nepropusno, a krov mora biti obložen mekanim materijalom.

Postoje nekoliko kontejnera za prijevoz ptica, od kontejnera za prijevoz pernate divljači i domaćih ptica, pa sve do kontejnera za prijevoz ptica grabljivica, prijevoz ptica močvarica.

4.4.3. Obilježavanje pošiljke živih životinja

Svaki kontejner je obilježen minimumom propisanih informacija:

- puno ime, naziv, adresa i kontakt broj pošiljatelja i primatelja;
- 24-satni kontakt za izvanredne situacije;
- znanstveni i opći naziv životinje;
- broj životinja u kontejneru u skladu s potvrdom pošiljatelja;
- za otrovne životinje kontejner je označen rječju „otrovan/otrovna“,
- kao i za one koje grizu;
- obavezne su instrukcije o hranjenju i pojenju;
- one koje se prevoze pod sedativima- nužne upute kojisu sedativi i koliko često im se daje (sedative može dati jedino stručna oprema).

4.4.4. Označavanje pošiljke živih životinja- naljepnice

Svaka živa životinja treba obavezno imati ANIMAUX VIVANTS (naljepnica) - naljepnica s dvojezičnim natpisom u pravokutnom okviru koristi se za pošiljke sa živim životinjama kako bi se s njima rukovalo s posebnom pozornošću. Naljepnice za prijevoz živih životinja su svijetlozelene boje na bijeloj podlozi, dimenzije su 10x15cm ili 15x10cm, a veličina slova je 2.5 cm². Označene IATA-e naljepnice specificirane u LAR-u moraju biti otporne i izdržljive, prepoznatljive te neoštećene. Ukoliko se oštete treba ih zamijeniti.⁴³

Svaki zračni prijevoznik koji ima funkciju prijevoza živih životinja mora poštovati IATA-ine propise o prijevozu živih životinja te sve propise koje nalaže određena zemlja iz koje počinje putovanje, kao i zemlje tranzita i zemlje krajnjeg odredišta. Svi oni prijevoznici koji ne poštuju u potpunosti IATA-ine propise kaznit će se, kao i oni koji ih krše.

Sve živih životinje trebaju se prevoziti u skladu s LAR-om kako bi se pridonosili sigurnosti i općem zdravstvenom stanju životinje i to u svim fazama transporta. Osim toga cilj je zaštititi i sigurnost osoblja koji sudjeluju u procesu prihvata i otpreme živih životinja.

---

⁴³ IATA Live Animals Regulation, 20.1.2017.

4. ZAKLJUČAK

Kontejner je metalni spremnik koji omogućuje prijenos robe i dobara. Najveća prednost prijevoza kontejnera su sigurnost, brzina i fleksibilnost, dok su nedostaci veliki početni kapital, reguliranje težine, i ponekad mogućnost oštećenja. U zračnom transportu veterinarske inspeksijske postaje moraju biti popunjene stručnim osobljem i opremom, i mora postojati zakonska osnova za provođenje kontrola. Posebno prihvat, rukovanje i skladištenje i daljnji transport životinja i proizvoda namijenjenih isporuci u EU, ili namijenjenih za proizvodnju proizvoda s EU-statusom, moraju ispunjavati zahtjeve EU-a i mora se izbjeći rizik unakrsne kontaminacije s neprihvatljivim životinjama ili proizvodima. Za životinje se brine adekvatno, školovano osoblje. Životinje se smješta u posebne odjeljke u zrakoplovu, koji su prilagođene njima. Prije ukrcaja životinje su detaljno pregledane od strane kargo službe koja surađuje s lokalnom veterinarskom stanicom. Samo zdrave životinje su sposobne za let, osim iznimnih slučajeva. Za svaku životinju je potrebna određena dokumentacija (o njezinom zdravlju, hranjenju, pojenju, eventualnim sredstvima za smirenje...) i prije primitka takve životinje na let dokumenti se detaljno pregledavaju. Odjeljci za životinje su posebno opremljeni; imaju dobru ventilaciju, izolaciju, osvjetljenost. Svaki kontejner je posebno označen IATA naljepnicama s oznakom „Žive životinje“ (Live animal). Neadekvatan transport živih životinja može imati negativan ekonomski, zdravstveni i socijalni utjecaj. Ukoliko dođe do iznimnim slučajeva i neregularnosti pošiljke odmah se obavještavaju pošiljatelj i primatelj i poduzimaju mjere rješavanja problema. Nakon svakog istovara kontejnera odjelci moraju biti strogo očišćeni i dezinficirani.

LITERATURA

1. IATA Live Animals Regulation, 20.1.2017.
2. Pravilnik o uvjetima i načinu prijevoza životinja, NN 116/2005
3. Pravilnik o načinu utovara, pretovara i istovara pošiljaka životinja, sirovina, proizvoda od otpadaka životinjskog podrijetla i higijensko-tehničkim uvjetima kojima mora udovoljavati prijevozno sredstvo i pošiljka u unutarnjem i međunarodnom prometu, „Narodne novine“, 98/1997.
4. Radačić, Ž., Suić, I.: *Integralni i multimodalni transport u sredstvima zračnog prometa*, Fakultet prometnih znanosti, Vol.3., No. 5, 1991.
5. Radačić, Ž., Suić, I., Škurla Babić, R.: *Osnove tehnologije zračnog prometa*, Fakultet prometnih znanosti, Zagreb, 2006.,
6. Zakon o dobrobiti životinja, „Narodne novine“, 19/1999.
7. Zakon o obveznim i stvarnopravnim odnosima u zračnoj plovidbi, NN 132/98.

Popis izvora s interneta:

URL: <http://euro-ruta.com/vrste-i-dimenzije-kontejnera/>, (pristupljeno: studeni 2016.)

URL: www.ekologija.net, (pristupljeno: prosinac 2016.)

URL: www.articles.findarticles.com/p/articles/mi_m0WXI/is_2_000_Feb_19/ai_59561285, (pristupljeno: prosinac 2016.)

URL: www.vurs.gov.si/EU_zakonodaja/kazalci/91496/914_96.htm, (pristupljeno: prosinac 2016.)

URL: www.legislation.hms.gov.uk, (pristupljeno: prosinac 2016.)

URL: https://www.aacargo.com/downloads/IATA_Shippers_Certification.pdf, (pristupljeno: siječanj 2017.)

URL: <http://www.croatiaairlines.com/hr/Informacije-o-putovanju/Posebne-kategorije-putnika/zivotinje> (pristupljeno: siječanj 2017.)

URL: <http://containerauction.com/read-news/shipping-container-horse-barn> (pristupljeno: siječanj 2017.)

URL: <http://www.blackrhinohusbandry.org/captive-management/transport/> (pristupljeno: siječanj 2017.)

URL: <https://cites.org/eng/resources/transport/av3.shtml> (pristupljeno: siječanj 2017.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Kontejner za prijevoz psa i mačke.....	23
Slika 2. Kontejner za prijevoz domaćih životinja.....	24
Slika 3. Kontejner za prijevoz divljih životinja.....	25
Slika 4. Kontejner za prijevoz ptica.....	26